

**SEMNIIFICAȚIA LIMBAJULUI ÎN POETICA EMINESCIANĂ**  
**THE SIGNIFICANCE OF LANGUAGE IN EMINESCU'S POETICS**

**Irina LUCA,**  
Specialitatea Educație lingvistică și literară, MELL 2401,  
Coordonator științific: **Victor AXENTII**, dr., conf. univ.,  
Centrul Universitar „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul  
al Universității Tehnice a Moldovei

**Rezumat:** *Articolul „Semnificația limbajului în poetica eminesciană” propune o analiză interdisciplinară a universului lingvistic al poetului, investigând modul în care limbajul devine un instrument de cunoaștere absolută.*

*Articolul demonstrează că Eminescu nu utilizează limba ca un simplu vehicul comunicațional, ci o transfigurează într-o „geometrie sacră” a spiritului, armonizând fondul arhaic cu rigoarea filosofiei universale. Prin decriptarea mecanismelor structurale – de la stratificarea lexicală până la regimul temporal al imperfectului – articolul relevă cum poetul suspendă timpul istoric pentru a instaura un timp mitic, etern. Un pilon central*

al analizei îl reprezintă antiteza dintre limbaj și tăcere, unde logosul se „jertfește” pentru a releva inefabilul, transformând actul poetic într-o formă de asceză lingvistică.

Dincolo de exegeza teoretică, articolul aduce o contribuție practică esențială prin propunerea unor strategii didactice inovatoare, precum „Pedagogia Pauzei” și „Micro-Analiza Ontologică”. Aceste metode transpun conceptele abstracte în competențe de analiză, transformând elevul într-un cercetător activ al textului.

În concluzie, articolul reafirmă statutul lui Eminescu de „stăpân al limbii”, care a creat un sistem expresiv unic, capabil să interogheze fundamentele existenței.

**Cuvinte-cheie:** Eminescu, limbaj poetic, ontologie, conștiință lingvistică, hermeneutică

**Abstract:** *The article "The Significance of Language in Eminescu's Poetics" proposes an interdisciplinary analysis of the poet's linguistic universe, investigating how language becomes an instrument of absolute knowledge. The article demonstrates that Eminescu does not use language merely as a vehicle for communication, but transfigures it into a "sacred geometry" of the spirit, harmonizing the archaic foundation with the rigor of universal philosophy. By deciphering structural mechanisms—from lexical stratification to the temporal regime of the imperfect—the article reveals how the poet suspends historical time to establish a mythical, eternal time. A central pillar of the analysis is the antithesis between language and silence, where the logos is "sacrificed" to reveal the ineffable, transforming the poetic act into a form of linguistic asceticism. Beyond theoretical exegesis, the article provides an essential practical contribution by proposing innovative didactic strategies, such as "Pedagogy of the Pause" and "Ontological Micro-Analysis". These methods translate abstract concepts into analytical competencies, transforming the student into an active researcher of the text. In conclusion, the article reaffirms Eminescu's status as a "master of language," who created a unique expressive system capable of questioning the foundations of existence.*

**Keywords:** *Eminescu, poetic language, ontology, linguistic consciousness, hermeneutics*

Studiul limbajului poetic eminescian reprezintă un domeniu de cercetare peren și vital pentru filologia românească, oferind un model exemplar de complexitate lingvistică, simbolică și filosofică. În contextul reconfigurărilor teoretice contemporane, care pun accent pe interdisciplinaritate și hermeneutică, opera lui Mihai Eminescu continuă să ofere o paradigmă pentru înțelegerea modului în care poezia se constituie ca instrument de cunoaștere a lumii. Prezenta comunicare pornește de la ipoteza că limbajul eminescian nu reprezintă doar un simplu vehicul comunicațional, ci un sistem simbolic complex, în care dimensiunile lingvistice, estetice și filosofice se articulează într-o viziune unitară asupra existenței.

Justificarea acestui demers rezidă în necesitatea de a reinterpretă, prin grile moderne și strategii didactice actualizate, mecanismele prin care poetul a reușit să transfigureze limba română într-un spațiu de convergență între expresia estetică și reflecția metafizică. Astfel, lucrarea își propune să exploreze funcțiile profunde ale limbajului eminescian, demonstrând cum acesta devine „geometria sacră” a spiritului, capabilă să interogheze fundamentele timpului, ale eului liric și ale absolutului.

Poetica eminesciană constituie un univers lingvistic în care forma și conținutul fuzionează într-o „geometrie sacră” a spiritului. Comunicarea de față explorează modul în care limbajul, la Mihai Eminescu, depășește funcția sa de simplu instrument de comunicare, devenind un vehicul ontologic și un pilon al cunoașterii absolute.

Conceptul de „geometrie sacră” în poezia lui Mihai Eminescu definește fuziunea perfectă dintre formă și conținut, prin care limbajul depășește rolul său obișnuit de comunicare pentru a deveni un vehicul ontologic și un pilon al cunoașterii absolute. Această sintagmă ilustrează modul în care poetul a reușit să transfigureze limba română într-un spațiu în care expresia estetică converge cu reflecția metafizică, permițând interogarea fundamentelor timpului, ale eului liric și ale absolutului [10].

La nivelul structurii versurilor, „geometria sacră” se manifestă prin mai multe coordonate esențiale: Nivelurile structurale ale poeziei eminesciene sunt guvernate de o rigoare absolută. Lexicul este selectat cu o atenție desăvârșită, transformând elemente precum „haosul”, „marea” sau „codrul” în veritabile noduri de semnificație metafizică. Sintaxa încetează să mai fie o simplă înșiruire logică de cuvinte, devenind „respirația ideilor sale”, în timp ce regimul temporal este folosit arhitectural (de exemplu, imperfectul suspendă timpul liniar pentru a instaura un prezent mitic, continuu) [6].

Eminescu folosește cuvântul pentru a „sculpta” spațiul, construind o axă a lumii prin vectori riguros direcționați. Verticalitatea (reprezentată de stea, munte, cer) ilustrează aspirația către absolut, în timp ce orizontalitatea (marea, câmpia, drumul) desemnează latura contingentă, a devenirii umane. Un exemplu elocvent al acestei geometrii este mișcarea din *Luceafărul*: traiectoria hiperioniană nu este întâmplătoare, ci circulară sau spiralată, definind o sferă a perfecțiunii care se află în contrast puternic cu linearitatea existenței pământene.[7]

Această structură profundă a versurilor reușește performanța rară de a reconcilia etimonul arhaic, încărcat de sacralitate și ritual, cu conceptele filosofice moderne abstracte (kantene, schopenhaueriene sau vedice). Geometria limbajului eminescian forțează limitele logicii raționale prin structuri oximoronice (precum „nemișcatul tot” sau „nemuritorul mort”), obligând mintea cititorului să intuiască unitatea originară a lumii, dincolo de dualismele obișnuite.

Aliterațiile și asonanțele din versurile sale nu sunt simple podoabe ornamentale, ci reprezintă însăși substanța prin care se comunică inefabilul, inducând stări de elevație spirituală. De asemenea, un pilon central al acestei arhitecturi poetice este antiteza dintre limbaj și tăcere, unde tăcerea devine pragul suprem, locul în care cuvântul se recunoaște neputincios în fața absolutului.

Eminescu manifestă o conștiință lingvistică excepțională, fundamentată pe un echilibru între tradiția autohtonă și inovația filosofică europeană. Poetul nu a fost un conservator pasiv, ci unul creativ, integrând arhaismele cronicărești, graiul popular și textele religioase vechi nu ca elemente decorative, ci ca structuri de rezistență și autenticitate. Această ancorare în „straturile de cultură” este armonizată cu rigoarea conceptelor filosofice kantene, schopenhaueriene sau vedice, transformând limba română într-un idiom capabil să exprime categoriile absolutului și ale infinitului [8].

Nivelurile structurale ale limbajului eminescian sunt guvernate de o precizie matematică. Lexicul, marcat de o selecție riguroasă, transformă elemente precum „haosul”, „marea” sau „codrul” în noduri de semnificație metafizică. Sintaxa încetează să fie o succesiune logică, devenind „respirația ideilor sale”. Regimul temporal este esențial: utilizarea imperfectului evocator suspendă timpul liniar, instaurând un prezent continuu, un timp mitic al originilor, în timp ce prezentul gnostic obiectivează adevărurile universale. De asemenea, muzicalitatea eminesciană, bazată pe aliterații lichide și asonanțe rafinate, nu este un ornament, ci substanța prin care se comunică inefabilul, inducând cititorului stări de elevație spirituală [2].

În *Luceafărul*, mișcarea hiperioniană nu este una aleatorie, ci una circulară sau spiralată, definind o sferă a perfecțiunii care contrastează cu linearitatea existenței umane. Limbajul eminescian construiește o axă a lumii (*axis mundi*). Verticalitatea (steaua, muntele,

cerul) reprezintă dorința de absolut, în timp ce orizontalitatea (marea, câmpia, drumul) reprezintă devenirea și contingentul. Analiza lexicală a acestor vectori spațiali confirmă ipoteza că Eminescu „sculptează” spațiul prin cuvânt.

Eminescu reușește o performanță rară: reconcilierea dintre *etimonul* arhaic (cu încărcătura sa sacră, ritualică) și *conceptul* filosofic modern (abstract, rece, analitic). Termeni precum „neființă”, „repaos”, sau „eter” nu sunt doar împrumuturi, ci concepte resemantizate care, alăturate unor arhaisme precum „dor”, „soroc” sau „urzit”, creează o tensiune semantică ce forțează cititorul să reevalueze sensul cuvintelor uzuale.

Un pilon central al poeziei eminesciene îl reprezintă antiteza dintre limbaj și tăcere. Tăcerea nu este absența sensului, ci pragul suprem al inefabilului, locul unde logosul se recunoaște neputincios în fața absolutului. În capodopere precum *Scrisoarea I* sau *Luceafărul*, cuvântul „se jertfește” pentru a releva taine cosmogonice, iar în variantele poemului *Mai am un singur dor*, limbajul se subțiază până la transparență, devenind sunet pur. Structurile oximoronice (ex: „nemișcatul tot”, „nemuritorul mort”) forțează limitele logicii, obligând mintea să intuiască unitatea originară a lumii, dincolo de dualismele rațiunii [3].

În poetica eminesciană, antiteza dintre limbaj și tăcere reprezintă un pilon central, ilustrat profund în capodopere precum *Luceafărul*. Această opoziție nu descrie un simplu contrast, ci o relație metafizică esențială: tăcerea nu semnifică absența sensului, ci devine „pragul suprem al inefabilului”. Este punctul ultim în care logosul (cuvântul), oricât de riguros și încărcat de sens ar fi construit, se recunoaște neputincios în fața absolutului.

În poemul *Luceafărul*, funcția cuvântului atinge un nivel de sacrificiu. Aici, limbajul „se jertfește” pentru a putea releva tainele cosmogonice. Prin această jertfă a expresiei, Eminescu sugerează că esența absolutului și a universului depășește capacitatea de cuprindere a oricărui instrument rațional sau de comunicare uman.

Astfel, tăcerea preia rolul ontologic acolo unde cuvântul se oprește. Alături de structurile oximoronice care forțează limitele logicii obișnuite, această recunoaștere a limitelor limbajului obligă mintea cititorului să treacă dincolo de dualismele rațiunii și să intuiască unitatea originară a lumii direct în acel spațiu al tăcerii și al inefabilului.

Dincolo de exegeza teoretică, comunicarea propune o dimensiune aplicativă esențială pentru practica didactică contemporană. Într-o epocă a comunicării fragmentate, a-i ghida pe elevi în descifrarea „geometriei sacre” a limbajului eminescian reprezintă un act de rezistență culturală. Strategii precum „Pedagogia Pauzei”, „Micro-Analiza Ontologică” sau folosirea instrumentelor digitale (hărți conceptuale, diagrame) transformă elevul dintr-un receptor pasiv într-un cercetător activ al textului [11].

În opera lui Mihai Eminescu, limbajul depășește funcția de simplu instrument de comunicare, devenind un vehicul ontologic în care forma și conținutul fuzionează într-o „geometrie sacră” a spiritului. Relația dintre arhaismele românești și conceptele metafizice se distinge printr-o reconciliere de excepție între etimonul arhaic și conceptul filosofic modern [5].

Poetul manifestă o conștiință lingvistică profundă, prin care nu abordează arhaismele cronicărești, graiul popular sau textele religioase vechi ca pe niște simple elemente decorative, ci le integrează ca pe niște structuri de rezistență și autenticitate. Aceste arhaisme poartă cu ele o încărcătură sacră și ritualică esențială. Prin ancorarea în aceste „straturi de cultură” autohtone, Eminescu reușește să le armonizeze perfect cu rigoarea conceptelor filosofice abstracte, reci și analitice (de factură kantiană, schopenhaueriană sau vedică) [9].

Dinamica acestei relații constă în tensiunea semantică generată de poet: termeni filosofici adesea resemantizați, precum „neființă”, „repaos” sau „eter”, sunt alăturați unor arhaisme cu rezonanță profundă, precum „dor”, „soroc” sau „urzit”. Această juxtapunere nu

este întâmplătoare, ci forțează cititorul să reevalueze sensul cuvintelor uzuale, obligând mintea să depășească dualismele rațiunii și să intuiască unitatea originară a lumii.

În estetica lui Mihai Eminescu, conceptele de „neființă” și „repaos” nu sunt utilizate ca simple împrumuturi livrești din vocabularul filosofic, ci reprezintă concepte profund resemantizate. Ele ilustrează performanța poetului de a realiza o reconciliere între conceptul filosofic modern — caracterizat drept abstract, rece și analitic — și etimonul arhaic, care aduce o perspectivă încărcată de sacralitate și valoare ritualică.

Semnificația lor fundamentală rezidă în tensiunea semantică pe care o generează atunci când sunt alăturate în mod intenționat unor arhaisme pur românești, cum ar fi „dor”, „soroc” sau „urzit”. Prin această juxtapunere inedită, Eminescu urmărește să forțeze cititorul să reevalueze sensul cuvintelor uzuale și să depășească o înțelegere strict rațională sau cotidiană a limbajului [1].

Astfel, „neființa” și „repaosul” se integrează perfect în „geometria sacră” a versului eminescian, contribuind la transformarea limbii române într-un idiom capabil să exprime categoriile absolutului și ale infinitului. Prin resemantizarea lor, aceste concepte devin instrumente prin care poetul forțează limitele logicii obișnuite, obligând mintea să intuiască unitatea originară a lumii, situată dincolo de dualismele rațiunii umane.

În limbajul poetic eminescian, imperfectul evocator joacă rolul fundamental de a suspenda curgerea timpului liniar, instaurând în schimb un prezent continuu, un timp mitic al originilor.

Acest regim temporal este o componentă esențială a preciziei matematice care guvernează poezia sa, transformând sintaxa dintr-o simplă succesiune logică în însăși „respirația ideilor sale”. Prin utilizarea imperfectului, Eminescu depășește dimensiunea temporală obișnuită, contingentă, permițând eului liric și limbajului să interogheze fundamentele timpului și ale absolutului.

În completarea acestei suspendări a timpului profan, poetul folosește și prezentul gnomic, a cărui funcție este de a obiectiva adevărurile universale. Astfel, manipularea timpurilor verbale nu este un simplu artificiu gramatical, ci susține arhitectura acelei „geometрии sacre” în care reflecția metafizică fuzionează perfect cu expresia estetică, transfigurând limba într-un vehicul ontologic.

Prin această fuziune organică între memoria culturală (graiul vechi) și meditația metafizică, limba română este transfigurată într-un idiom capabil să exprime categoriile absolutului și ale infinitului. Arhaismele și lexicul riguros selectat încetează să fie simple cuvinte, transformându-se în noduri de semnificație metafizică, dovedind că estetica eminesciană este însăși forma de existență a ideii filosofice.

Studiul operei lui Mihai Eminescu depășește statutul unui simplu demers istoric-literar, constituind un exercițiu esențial de formare a caracterului și a gândirii critice. Această dezvoltare cognitivă se produce prin interacțiunea cititorului cu structurile profunde ale textului eminescian, pe mai multe paliere:

Limbajul poetic al lui Eminescu este guvernat de o precizie matematică, ascunzând o adevărată „geometrie sacră” a spiritului. Elevul care învață să descifreze și să înțeleagă arhitectura riguroasă din spatele unui vers eminescian își antrenează mintea pentru a deveni capabil să identifice ordinea și structura chiar și în mijlocul haosului informațional contemporan [4].

Prin juxtapunerea inedită dintre concepte filosofice și arhaisme, precum și prin utilizarea structurilor oximoronice (de exemplu, „nemișcatul tot” sau „nemuritorul mort”), poetul creează o tensiune semantică puternică. Aceasta forțează cititorul să reevalueze sensul cuvintelor uzuale și să forțeze limitele logicii comune, obligând mintea să gândească dincolo de dualismele rațiunii.

În concluzie, estetica eminesciană nu este o podoabă adăugată gândirii, ci însăși forma de existență a ideii filosofice. Prin fuziunea dintre rigoarea gramaticală, memoria culturală și meditația filosofică, Eminescu a demonstrat că limba română poate „roști” ființa, confirmând intuiția lui Titu Maiorescu privind statutul său de „stăpân al limbii”. Opera sa rămâne un reper fundamental, demonstrând că, prin logos, condiția umană poate interoga eternitatea. Eminescu nu a fost un simplu utilizator al limbii, ci un *arhitect* care a demonstrat că „a stăpâni limba” înseamnă, de fapt, a stăpâni propria conștiință. Această concluzie ar trebui să sublinieze că studiul operei sale nu este doar un demers istoric-literar, ci un exercițiu de formare a caracterului și a gândirii critice. Elevul care înțelege „geometria” din spatele unui vers eminescian devine capabil să identifice ordinea și în haosul informațional contemporan.

### **Bibliografie:**

1. ACHIRI, I., CARA, A., *Proiectarea didactică: orientări metodologice*. Chișinău, 2004.
2. BIDU-VRÂNCEANU, A. *Lexicologie și semantica limbii române*. București: Editura Științifică, 1997.
3. CALINOVICI, F. *Strategii didactice de predare-învățare a limbii române în gimnaziu*. În: *Româna ca limbă nematernă (RLNM)*. Cluj Napoca: Casa Cărții de Știință, 2011.
4. CARTALEANU, T. et al., *Formare de competențe prin strategii didactice interactive*. Chișinău, 2008.
5. CĂLINESCU, George, *Viața lui Mihai Eminescu*. București: Editura pentru Literatură, 1966.
6. CĂLINESCU, George. *Opera lui Mihai Eminescu*. București: Editura Minerva, 1983.
7. CIMPOI, Mihai. *Dicționar enciclopedic Mihai Eminescu*. Chișinău: Editura Știința, 2004.
8. DUMITRESCU-BUȘULENGA, Zoe. *Eminescu – cultură și creație*. București: Editura Eminescu, 1989.
9. JAKOBSON, Roman. *Lingvistică și poetică*. București: Editura Univers, 1981.
10. NEGOIȚESCU, Ion. *Poezia lui Eminescu*. București: Editura Eminescu, 1970.
11. OPREA, Crenguța-Lăcrămioara. *Strategii didactice interactive*. București: Editura Didactică și Pedagogică, 2006.